

Ulvilan kaupunki
kaupunkikehitys@ulvila.fi

Viite Lausuntopyyntö 15.4.2025

Aihe Ulvila, keskustaajaman yleiskaava 2045, ehdotus

Ulvilan kaupunki on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa koskien keskustaajaman yleiskaava 2045 kaavaehdotusta.

Kaava-alue käsittää useita valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY, Satakunnan rakennusperintö 2005) sekä maisema-alueita (VAMA2021, maakunnallisesti tärkeät maisema-alueet), jotka ovat osoitettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (2019). Lisäksi alueelle sijoittuu valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen alue (VARK), joka on vahvistettu valtioneuvoston päätöksellä 7.11.2024. Kaava-alueella sijaitsevat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät arvoalueet on osoitettu alueella nykyisin voimassa olevan yleiskaavan laatimisen jälkeen. Parhailaan on käynnissä Satakunnan maakuntakaava 2050 laatiminen ja maakuntakaavan luonnos oli nähtävillä 4.11.-5.12.2024.

Kaavan luonnosvaiheessa esiteltiin kaksi vaihtoehtoa (VE1 ja VE2).

Kaavaselostuksen mukaan VE2 valittiin jatkotyöstettäväksi ehdotusvaiheeseen, huomioiden annetut lausunnot ja mielipiteet. Vaihtoehdossa 2 muun muassa keskusta-alueita laajennetaan Siltatien akselia pitkin myös Kokemäenjoen itäpuolelle. Nykyinen keskusta-alue täydentyy ja liittyy kiinteämmin joen varteen.

Satakunnan Museo on lausunut Ulvilan keskustaajaman osayleiskaavan kaavaluonnoksesta 12.9.2024. Museo katsoi, että luonnosvaiheen molemmissa vaihtoehdoissa oli osittain huomioitu alueella toteutettujen rakennettujen kulttuuriympäristöön ja maisemaan liittyvien selvitysten keskeiset tulokset. Museo huomautti kuitenkin, että luonnosvaiheessa ei ollut otettu kaikilta osin huomioon voimassa olevan Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 tavoitteita.

Kaavaluonnoksessa Siltatien pohjoispuolella oleva Kellarimäen alue on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, valtakunnallisesti merkittävää maisema-alueita sekä valtakunnallisesti merkittävää arkeologista aluetta. Kaavaluonnoksen vaihtoehdot, joissa alueelle oli osoitettu jopa kerrostalorakentamista, olivat ristiriidassa alueen erityisarvojen, maakuntakaavan tavoitteiden sekä alueella toteutettujen selvitysten keskeisten tulosten kanssa.

Lisäksi museo katsoi, että Pappilan alueelle kaavaluonnosvaihtoehdossa 2 osoitettu rakentaminen sekä tarkennesuunnitelmissa esitetty rakentamisen tehokkuus tulisi vaikuttamaan huomattavasti valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön sekä maisema-alueen luonteeseen. Molemmissa kaavaluonnosvaihtoehdoissa oli lisäksi osoitettu hyvin laajoja teollisuusalueita, jotka sijoittuivat osittain Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 osoitetuille maisemallisesti arvokkaille alueille. Museo katsoi, että teollisuusalueet tulee rajata näiden maisema-alueiden ulkopuolelle. Viljelymaisemaan rajautuvien teollisuusalueiden laidoilta puuttuivat myös suojaviheralueet. Museo esitti myös tarkennuksia valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä koskevaan kaavamääräykseen. Etenkin valtakunnallisesti merkittäviä maisema-alueita (VAMA) koskevaa kaavamääräystä tuli täydentää.

Museo kiinnitti lausunnossaan huomiota myös kaavan lähtötiedoksi toteutetussa rakennusinventoinnissa B-arvoluokkaan arvotettujen kohteiden suojelumerkintöihin sekä -määräyksiin. Luonnosvaiheen jälkeen järjestettiin 30.1.2025 erillinen työneuvottelu, joka koski kaavan suojelumerkintöjä ja -määräyksiä.

Kaavan laatijan vastineen mukaan Kellarimäen alueen ympäristön suunnittelua on jatkettu ehdotusvaiheessa siten, että alueen painopisteenä on virkistyskäyttö ja matkailu. Rakennuspaikat on sovitettu siten, että uusi rakentaminen ei estä näkymälinjoja peltoaukeiden yli. Pappilan alueella joen varren peltomaisema on jätetty rakentamisesta vapaaksi. RKY-alueiden ja maakunnallisesti merkittävien alueiden kaavamääräystä on täydennetty museon luonnosvaiheen lausunnossa esittämään muotoon. Maisema-alueiden osalta kaavamääräystä on täydennetty: *Keskeiset avoimet peltoalueet ja niitä rajaavat reunametsät tulee säilyttää. Reuna-alueiden tulee muodostaa eheä ja selkeälinjainen raja maisemalle. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettyvä museoviranomaisen lausunto.* Viranomaisen kesken järjestetyn työneuvottelun seurauksena rakennussuojeluun liittyviä kaavamerkintöjä on yksinkertaistettu sovitulla tavalla. Maisema-alueille sijoittuvia teollisuusalueita on supistettu ja niiden reunoille on osoitettu vähintään 20 metriä leveä suojavyöhyke.

Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta vastineessa todetaan lisäksi, että muinaisjäännösalueiden merkintöjä ja rajauksia on päivitetty sekä virheelliset tiedot koskien löytöpaikkoja ja arkeologisia kulttuuriperintökohteita on korjattu.

Satakunnan Museon kannanotto

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Satakunnan Museo huomauttaa, että vaikka voimassa olevassa osayleiskaavassa (2005) Siltatien pohjoispuolelle on osoitettu AK alue, on alueen valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY2009), valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue (VAMA2021) sekä valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen alue (VARK 2024) osoitettu kaavan laatimisen jälkeen. Vanhaa osayleiskaavaa ei siis voi pitää ohjeena tällä alueella. Museo pitää hyvänä, että AK-aluetta on ehdotusvaiheessa supistettu. Museo alleviivaa, että vaikka kaavan ehdotusvaiheessa Siltatien pohjoispuolella on kerrostalojen mahdollistavaa rakentamista supistettu, alueen valtakunnalliset erityisarvot eivät välttämättä kestä kaavaehdotuksessa esitettyä ratkaisua ja kaavaehdotus sekä siinä esitetty rakentaminen sekä sen tehokkuus on edelleen ristiriidassa sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden sekä maakuntakaavan tavoitteiden kanssa. Alueidenkäyttölain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) edellyttävät, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta huolehditaan. Tämä on lain mukaan otettava huomioon valtion viranomaisten toiminnassa, maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita (VAMA), valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita (VARK), muodostavat tietopohjan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisten kulttuuriympäristön arvojen huomioimiselle.

Kaavaehdotuksessa valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitsevan Pappilanniemen alueella ranta-alue on jätetty rakentamisesta vapaaksi, mitä museo pitää myönteisenä. Museo kuitenkin huomauttaa, että arvokas maisemanäkymä käsittää näkymän myös joen suuntaan. Rannan viljelyalueet ovat myös keskeinen osa valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen arvoja. Pappilantien varteen sen eteläpuolelle osoitettu rakentaminen muuttaa rannan viljelymaisemaa merkittävästi.

Museo pitää myös erittäin hyvänä, että Pirunkynnen alueelle osoitettua teollisuusaluetta on supistettu arvokkaan maisema-alueen ulkopuolelle. Museo kuitenkin näkee edelleen, että Lattomerén alueen maisemallisesti arvokkaalle alueelle ei tulisi osoittaa teollisuusrakentamista. Satakunnan Museo toistaa jo luonnosvaiheessa esittämän kantansa, että teollisuusalueet tulee rajata Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 sekä Satakunnan maakuntakaava 2050 luonnoksessa

osoitettujen maisema-alueiden ulkopuolelle. Satakunnan Museo pitää myönteisenä, että maisema-alueiden teollisuusalueiden reunoille on osoitettu suojavyöhyke, joskin suojavyöhykkeen tulisi olla leveämpi, kuin esitetty 20 metriä.

Museo pitää hyvänä, että arvokkaita kulttuuriympäristöjä sekä maisema-alueita koskevia kaavamääräyksiä on täydennetty. Museo näkee myös, että kaavaehdotuksessa paikallisesti merkittävien kohteiden suojelumerkinnät sekä -määräykset vastaavat työneuvottelussa 30.1.2025 sovittua ja ovat asianmukaisia.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossa Satakunnan Museo edellytti joitakin muutoksia kaavaselostuksen tekstiin liittyen suunnittelualueella sijaitseviin arkeologisiin kohteisiin. Virheelliset tiedot koskien löytöpaikkoja ja arkeologisia kulttuuriperintökohteita on kaavaehdotuksessa korjattu. Vireillä olevan Kellarimäen asemakaavatyön yhteydessä toteutettiin kesällä 2024 koetutkimuksia Ulvilan kaupunginpaikka -nimisen muinaisjäännösalueen lounaisosassa. Tutkimusten tuloksia koskeva kirjaus on kaavaselostuksessa edelleen osin epäselvä. Tutkitulta alueelta ei löytynyt merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä ja Ulvilan kaupunginpaikan muinaisjäännösalueen rajausta on tulosten perusteella muutettu. Sen sijaan Kellarimäen muinaisjäännösalueen rajaukseen, joka sijaitsee kaupunginpaikan laajan aluerajauksen sisällä, ei ole tullut muutoksia. Kaava-alueella sijaitsevat arkeologiset kohteet on selostuksessa esitetty kartalla sekä luettelomuodossa (s. 30 ja 100–101), mitä museo pitää hyvänä ratkaisuna. Luettelossa Isokartanon ja Ulvilan kaupunginpaikan muinaisjäännösalueet on vahingossa mainittu kahdesti.

Kaavakartalla muinaisjäännökset on pääosin merkitty kohdemerkinnällä sm, laajemmat kohteen sm-alueina. Arkeologisia kulttuuriperintökohteita osoittavat merkinnät on muutettu Katja-asetuksen mukaisiin **ark**-merkintöihin, joka on Museoviraston nykyisen ohjeen mukainen käytäntö. Vastaavasti kaava-alueella sijaitsevan VARK-alueen ja sen alaisten kohteiden merkinnät tulee muuttaa asetuksen mukaisesti merkinnäksi **vark** (kts. Ympäristöministeriön asetus maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta 11.6.2024). Kaava-alueella sijaitsee neljä (ei viisi, kuten selostuksessa mainitaan) valtakunnallisesti merkittävää arkeologista kohdetta (Liikistö, Kellarimäki, Ulvilan kaupunginpaikka sekä Ulvilan kirkko). Näistä kolme viimeksi mainittua muodostavat yhdessä Ulvilan keskiaikaisen kaupungin muinaisjäännökset -nimisen VARK-alueen.

Kuten museo jo luonnoksesta antamastaan lausunnossa toteaa, Kellarimäen eteläpuolelle osoitettu AK-1-alue sijoittuu valtakunnallisesti merkittävälle arkeologiselle alueelle. Mikäli muuttuvan maankäytön alueella on muinaisjäännöksiä, on tulevan asemakaavoituksen yhteydessä käytävä Museoviraston kanssa muinaismuistolain 13§ mukainen kajoamislupaneuvottelu, jossa ratkaistaan mahdollisuus kajoamiseen ja siihen liittyvät ehdot. Koska kysymyksessä on valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen alue (VARK), neuvottelun tulos käsitellään tämän jälkeen Museoviraston erityisistunnossa, joka vasta lopullisesti päättää mahdollisuudesta muinaisjäännökseen kajoamiseen. Kajoamislupaneuvottelujen tarve asemakaavavaiheessa tulee kirjata kaavamääräykseen sekä -selostukseen esimerkiksi muodossa ”Alueen asemakaavoituksen yhteydessä on käytävä Museoviraston kanssa muinaismuistolain 13§ mukainen kajoamisneuvottelu”.

Muilta osin Satakunnan Museolla ei ole huomautettavaa kaavaehdotuksesta.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Katariina Alaspää
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä